

Datum	Naam document	Toelichting
16-8-2019	16/08- BWO MEZK stand zaken gasafbouw	advies tbv bewindslidenoverleg om alle scenario's goed te laten uitwerken tbv de MR en om arbitrage zeker niet uit te sluiten.
22-8-2019	Update onderhandelingen Shell/Exxon	Advies tbv overleg met minister EZK om in te gaan op bod olies, en scenario 1 uit te werken. Om gaswinning zsm te beëindigen is inzet gasopslag Norg en medewerking olies nodig (Norg is eigendom olies), tbv leveringszekerheid.
27-8-2019	Onderhandelingen Olies	Advies tbv ambtelijke onderhandelingen over het verschaffen van evt. extra zekerheid/aanbetaling tbv olies
19-9-2019	Ontwikkelingen interim-akkoord Shell en Exxon	Ter informatie notitie met benodigde vervolgacties op interim akkoord om in december te komen tot scherp onderhandelingsmandaat.
12-2-2020	Mandaat tbv onderhandelingen Groningen	vooralak gereed
20-4-2020	Advies gesprek met Shell Exxon over arbitrage	Advies tbv gesprek met Shell en Exxon over gewijzigde inzet van bergingen. Mogelijk wordt weg van (gecontroleerde) arbitrage opgegaan.
8-5-2020	Update arbitrage Shell Exxon	advies (en verzoek om guidance) om in te stemmen met vergoeding tegen marktconform tarief voor gewijzigde inzet gasopslag Norg, en om deze vergoeding in principe vast te laten stellen in arbitrage procedure.
28-8-2020	Stand van zaken onderhandelingen olies	Advies om akkoord te gaan met uitgewerkte technische validatie van marktconforme vergoeding voor gasopslag Norg.
2-10-2020	BWO DGRB-MEZK-Shell Exxon	advies tbv bewindslidenoverleg om olies te laten inzetten op gebruik gasopslag Norg voor versneld afbouwen gaswinning Groningen.
18-12-2020	Svz onderhandelingen olies-akkoord Norg	Informatie notitie over onderhandelaarsakkoord (onder voorbehoud goedkeuring betrokken ministers) met overeenstemming over meerjarige marktconforme vergoeding voor gasopslag Norg, en over 84 mln in gasjaar 2019/20.
12-1-2021	Akkoord op Norg-overeenkomsten	Advies om in te stemmen met bereikte onderhandelaarsresultaat tussen de olies en de Staat, en kennis te nemen van het vervolgtraject.

**TERSTOND
TER ADVISERING**

Aan
de minister
de staatssecretaris (cc)

Inspectie der
Rijksfinanciën
Inlichtingen

Persoonsgegevens

notitie

16/08 - BWO MEZK stand van zaken gasafbouw

Datum
16 augustus 2019

Notitienummer
2019-0000137478

Persoonsgegevens

In de MR zal MEZK een mondelinge toelichting (zijn spreeklijn vindt u aan het einde van deze notitie), geven op de aanleiding de noodzaak en vervolgproces rondom de gasafbouw Groningen. Om MEZK aan te sporen tot een stevig onderhandelingsresultaat kunt u hem aanspreken en marge van de MR. Daartoe het volgende advies.

Van

Kopie aan

Bijlagen

1. Akkoord op Hoofdpijnen;
2. Mandaat MR

Komende week ontvangt u een nader advies inclusief cijfermatige uitwerking van de voorliggende scenario's.

Advies

- U kunt MEZK aangeven dat alle scenario's goed dienen te worden uitgewerkt tbv verdere MR-besluitvorming:
  - Conform MR-mandaat een eenjarig onderhandelingsresultaat; of
  - Koersen op een meerjarige oplossing wat een nieuw mandaat vergt;
- U kunt inbrengen dat, als terugvaloptie, arbitrage zeker niet moet worden uitgesloten en dat de voor- en nadelen hiervan ook moeten worden uitgewerkt.
- financiële en economische belangen staat
- Kennis te nemen van de spreektekst van MEZK in de bijlage.

Toelichting

Momenteel vinden onderhandelingen plaats met S/E gericht op het realiseren van 12 bcm gaswinning in het Groningenveld voor gasjaar '19-'20.

procesbelang staat

 Door de MP en MEZK is o.a. in debatten met de Tweede Kamer, de ambitie uitgesproken om de afbouw van de gaswinning zo snel mogelijk uit te voeren.

procesbelang staat

afspraken over behandeling van gegevens

afspraken over behandeling van gegevens

 Noodzakelijk voor versnelde gaswinning naar nul is de inzet van de gasbergiging van Norg. Deze is in meerderheid eigendom van S/E. Ook voor de 12 bcm '19/'20 speelt Norg een rol, waardoor de onderhandelingen nu plaatsvinden.

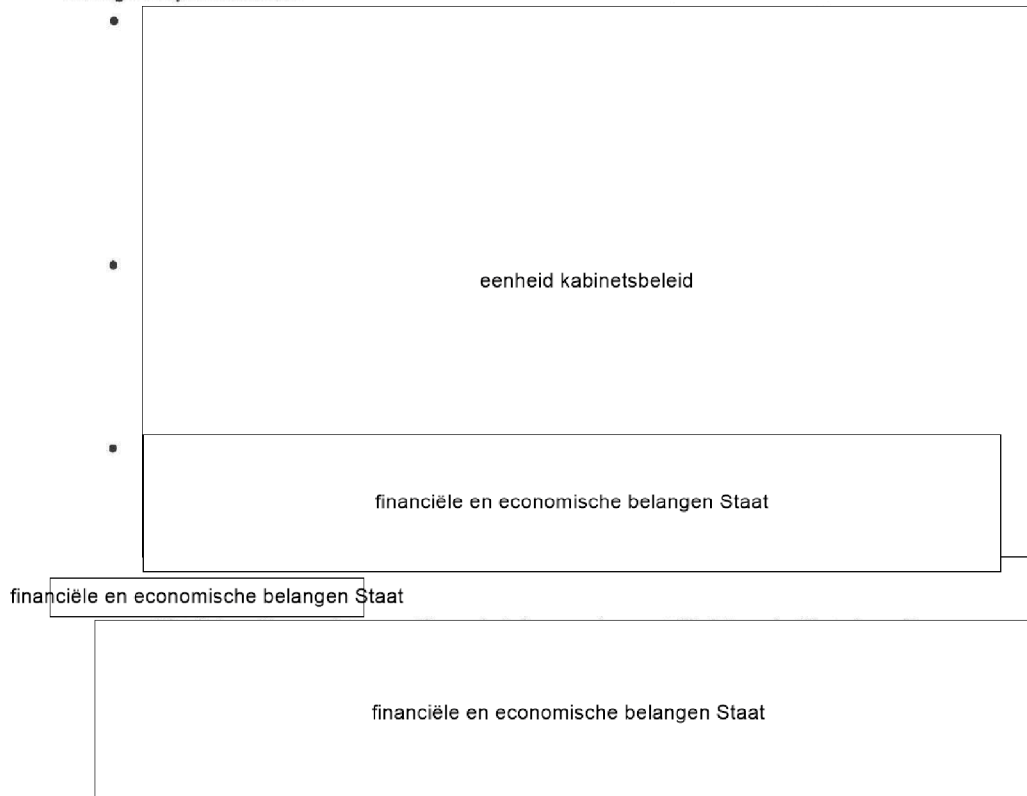
In de MR zal MEZK toelichten waarom het voor 12 bcm belangrijk is om verder door te onderhandelen met S/E. De spreekpunten van MEZK vindt u in de bijlage.

Strategie

-

procesbelang staat
- Het SodM advies van versneld naar 12 bcm kan gezien worden als een bedrijfseconomisch risico omdat de AoH al een doorkijk geeft dat er sprake is van een zo snel mogelijke gasafbouw.
- In de onderhandelingen worden nu twee scenario's geschetst om tot een interim-akkoord te komen:
  - Een eenjarig akkoord, met een eenjarig bedrag (max 180 mln. netto bij de olies) om door te onderhandelen om uiterlijk in maart 2020 een akkoord te bereiken over de meerjarige gaswinning.
  - Mogelijk is het effectiever om voor max drie jaar een lager bedrag per jaar te geven, waarbij de laatste twee jaar conditioneel zijn aan het sluiten van een akkoord over verdere afbouw;
- De Staat koopt hiervoor:
  - Inzet Norg voor versnelling gaswinning vanaf '20-'21;
  - Commitment van de olies om door te onderhandelen en om uiterlijk maart een akkoord te bereiken;
  - De mogelijkheid om andere (bovengrondse) problematiek goed af te hechten;
  - Tijd om het meerjarige beeld van gasafbouw scherper te zetten en te kijken naar andere waarde-elementen (kussengas);

Terugvaloptie arbiter

financiële en economische belangen Staat

Inzetten publiciteit

•

•

procesbelang staat

Proces tot nu toe

Achtergrond onderhandelingen

- De onderhandelingen met (S/E) gaan over het prijskaartje voor hun medewerking bij een zo snel mogelijke gasafbouw van Groningergas. S/E zijn grootaandeelhouder van gasopslag Norg en de inzet van die faciliteit is noodzakelijk om tot een zeer versnelde afbouw (na gasjaar '19/'20) te komen;
- De 12 bcm kan weliswaar zonder tussenkomst met de olies gebeuren, stelt GTS in haar conceptadvies, maar vanaf medio maart '20 moeten de voorbereidingen voor verdere versnelde afbouw - via het injecteren van pseudo-Groningengas (wereldmarktgas, aangemengd met stikstof om op Groningse waarde te komen) - in Norg starten om in gasjaar '20-'21 dit uit te leveren. Zo hoeft er minder Groningengas te worden gewonnen. Voor dit construct is de medewerking van S/E noodzakelijk.
- De Landsadvocaat, A&O en KPMG zijn als adviseur aan EZK verbonden. FIN sluit aan bij de verschillende onderhandelingstafels.

Tijdslijn

- Bij de totstandkoming van het AOH op 25 juni 2018 is een basispad voor de gaswinning afgesproken. Hieraan zijn een aantal spelregels verbonden;
- Nadien is er – onder andere door de aardbeving in Westerwijtwerd en het debat wat daarop volgde (in aanwezigheid MBZK, MEZK en MP) toegezegd zo snel mogelijk naar nul te gaan. De Staatstoezichthouder op de Mijnen beschouwt 12 bcm – voor nu - als veilig winningsniveau;
- In de MR van 12 juli is door het kabinet akkoord gegeven om met Shell en ExxonMobil te onderhandelen om de maatregelen naar 12 bcm procesbelang staat

procesbelang staat

eenheid kabinetsbeleid

eenheid kabinetsbeleid

Bijlage 2: relevante passages uit diverse stukken (als bijlage toegevoegd)

Uit het AOH:

- 1.5 Partijen zullen te goeder trouw overleg plegen en zich naar beste vermogen inspannen om de balans van het gehele pakket van afspraken zoals neergelegd in dit Akkoord opnieuw te bezien:
  - A. Indien een van de Partijen constateert dat de in dit Akkoord voorziene wetgeving niet tot stand komt of wel tot stand komt maar niet de strekking heeft zoals voorzien;
  - B. Indien structureel en materieel wordt afgeweken van het basispad van het kabinet zoals omschreven in artikel 3.2;
  - C. Indien de omstandigheden zodanig wijzigen dat de financiële situatie van het Groningensysteem structureel verslechtert ten opzichte van de economische verwachtingen zoals voorzien bij het sluiten van dit Akkoord; of
  - D. Indien geen rechtmatige gaswinning mogelijk is uit het Groningenveld.
  - E. Op schriftelijk verzoek van één van de drie Partijen zullen Partijen in voornoemd overleg treden, om binnen 3 kalender maanden tot een onderling akkoord te komen

- 3.2 Partijen hebben als aanname voor dit Akkoord genomen dat de gaswinning uit het Groningenveld wordt afgebouwd conform het basispad van het kabinet (zie bijlage 1) in een gemiddeld jaar uit voornoemde Kamerbrief met een zekere marge en dat de beëindiging van de gaswinning uit het Groningenveld plaatsvindt tussen 2028 en 2035. Wanneer de gaswinning uit het Groningenveld lager wordt dan 12 miljard m³ per jaar zullen Partijen te goeder trouw:
  - A. Bespreken de wijze waarop aan de samenwerking invulling wordt gegeven voor een verantwoorde verdere afbouw van de productie van Groningen gas en de daarvoor benodigde capaciteit; en
  - B. Evalueren of de hoogte van de solvabiliteitseis, bedoeld in artikel 6.5 (d) aanpassing behoeft

Uit het MR mandaat van 12 juli jl.:

- De afbouw van de gaswinning verloopt voorspoediger dan vorig jaar werd verwacht. Het Kabinet heeft met de Kamerbrief van 17 juni jl. aangegeven om extra maatregelen uit te zoeken om al komend gasjaar 2019-2020 naar het door SodM geadviseerde veilige niveau van 12 miljard bcm te kunnen gaan. Dit is voor Shell en ExxonMobil aanleiding geweest om artikel 1.5 van het vorig jaar door de Staat en Shell en Exxon afgesloten Akkoord op Hoofdpijnen in te roepen. Artikel 1.5 bevat een inspanningsverplichting om, wanneer één der Partijen daar toe verzoekt, de balans van de afspraken van het Akkoord op Hoofdpijnen te herzien. De versnelde afbouw heeft namelijk tot gevolg dat de verwachte Inkomsten substantieel lager zijn dan ten tijde van het afsluiten van het Akkoord op Hoofdpijnen werd voorzien.

procesbelang staat	procesbelang staat
procesbelang staat	afspraken over behandeling van gegevens
afspraken over behandeling van gegevens	afspraken over behandeling van gegevens
afspraken over behandeling van gegevens	Het kabinet staat als

 gevolg van de aardbeving in Westerwijtwerd onder ernstige tijdsdruk om voor het komende gasjaar de gaswinning te verlagen naar 12 bcm. Een belangrijk deel van de mogelijke maatregelen om naar 12 bcm te komen is alleen mogelijk met tijdige medewerking van Shell en ExxonMobil. Via het Vaststellingsbesluit wordt de hoogte van de gaswinning bepaald. Uiterlijk begin september moet er duidelijkheid zijn over de maatregelen. Het uitstellen van het besluit is niet mogelijk. Inzet is om medewerking van Shell en ExxonMobil te verkrijgen

HEDEN
TER ADVISERING TBV BWO 23/8, 09.00-09.30 UUR
Aan
de minister

**Inspectie der
Rijksfinanciën**
Inlichtingen

Persoonsgegevens

notitie

Update onderhandelingen Shell/Exxon

Datum
22 augustus 2019

Notienummer
2019-0000140277

Persoonsgegevens

Aanleiding en context

- Op vrijdag 23 augustus spreekt u MEZK over de onderhandelingen van de gasafbouw Groningen. Persoonsgegevens zal als ambtelijke ondersteuning aansluiten.
- In maart 2018 heeft het kabinet aangekondigd de gaswinning uit het Groningenveld zo snel als mogelijk te willen beëindigen. Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) heeft naar aanleiding van de aardbeving bij Westerwijtwerd op 23 mei jl. geadviseerd het komende gasjaar 2019/2020 niet meer te winnen dan 12 BCM.
- Het versneld afbouwen van de gaswinning heeft tot gevolg dat er minder zal worden gewonnen ten opzichte van het basispad zoals met Shell en Exxon (S/E) is afgesproken in het Akkoord op Hoofdlijnen (AoH) en dat sluiting van het veld eerder kan plaatsvinden.
- Gezien deze situatie, is er samen met S/E geconcludeerd dat aankomend gasjaar en daarna sprake zal zijn van een materiële en structurele afwijking van het basispad; juristen delen dit standpunt. Volgens artikel 1.5 van het AoH zijn partijen dan gehouden te goeder trouw in overleg te treden, om de balans van het AoH te herstellen. procesbelang staat

Bijlage
1. Relevante teksten AOH en MR-mandaat

- procesbelang staat
- procesbelang staat

- procesbelang staat

- De onderhandelingen zijn een aantal weken aan de gang en heeft verschillende rondes gehad. Ambtelijk is met S/E een bedrag procesbelang Staat netto verkend voor een interim-akkoord waarbij er wel een principe wordt afgesproken voor komend gasjaar, maar het daadwerkelijke besluit over balansherstel wordt doorgeschoven naar maart 2020. Dit bod vraagt op korte termijn een politieke afweging zodat de minister van EZK begin september weet op welke situatie hij zijn winningsbesluit voor het komend gasjaar 2019/2020 moet baseren.

- Procesbelang Staat

Advies

- Het dilemma is dat S/E nodig zijn om zo snel mogelijk de gaswinning te beëindigen. Tegelijk verwacht de Kamer van het kabinet dat het daar niet tot nauwelijks voor betaalt en wel de leveringszekerheid borgt. Echter, om de gaswinningwinning onder een niveau van 12 BCM te brengen in combinatie met borging van de leveringszekerheid is de medewerking van S/E nodig vanwege hun opslagfaciliteit Norg (die zij tot nu toe commercieel kunnen inzetten).

- Procesbelang Staat

- Voordelen van dit concept interim-akkoord zijn:
  - De zekerheid dat er komend gasjaar een winningsbesluit van 11,8 BCM komt en dat S/E hieraan meewerken via het beschikbaar stellen van hun gasopslag Norg.
  - Geborgd is dat S/E hun gasopslag Norg voor de lange termijn beschikbaar stellen ten gunste van de leveringszekerheid en voor verdere versnelde afbouw van de gaswinning.

- procesbelang staat

- Procesbelang Staat

- Procesbelang Staat

- Indien er geen interim-akkoord wordt gesloten, is het volgens EZK niet mogelijk om onder het niveau van 12 BCM in 2019/2020 te komen zonder te tornen aan de leveringszekerheid van aardgas. Door EZK wordt geraamd dat met een aantal maatregelen 12,6 als winningsniveau haalbaar is. procesbelang staat

procesbelang staat

- Onder de voorwaarden van het interim-akkoord zoals hierboven beschreven Procesbelang Staat en de risico's van het niet-bereiken van een akkoord in overweging nemende, adviseren wij om in te gaan op het bod van S/E en dit scenario (dit is scenario 1; zie onderstaande toelichting) verder uit te werken.

Toelichting

Scenario's

De afgelopen periode is met de olies onderhandeld en zijn er varianten ter tafel gekomen, waarbij nu een keuze moet worden gemaakt:

Scenario 1: interim-akkoord

Om Norg in te zetten zoals EZK voorstelt om 12 BCM te realiseren en tegelijkertijd de leveringszekerheid te borgen, zal de gasopslag Norg niet langer door S/E commercieel worden benut en de olies willen hiervoor, in onze ogen redelijkerwijs, financieel gecompenseerd worden. Het is afgelopen maand in de onderhandelingen niet gelukt om tot een definitief tarief te komen, omdat veel complexe waarde-elementen een rol spelen. Waardering en onderlinge afweging kosten meer tijd dan nu beschikbaar is omdat een gaswinningsbesluit voor 1 oktober noodzakelijk is. Daarom is een knip gemaakt tussen enerzijds een interim-akkoord gericht op het bereiken van 12 BCM tegen een conditioneel en voorlopig tarief en anderzijds de verlenging van de onderhandelingen tot eind maart 2020. Procesbelang Staat

Procesbelang Staat

afspraken over behandeling van gegevens

Appreciatie:

- Bij dit voorstel hoort al wel dat S/E gaan investeren om Norg onomkeerbaar in te zetten, ondanks de onzekerheid over het tarief wat zij in het interim-akkoord krijgen. Dit is een risico voor S/E.
- Tot en met maart moet verder over een acceptabel en uitlegbaar tarief worden onderhandeld, zowel voor 2019/2020 als voor ~~afsluiting~~ afsluiting afspraken over behandeling van gegevens

afspraken over behandeling van gegevens

Procesbelang Staat

- Procesbelang Staat

- Elementen die in maart '20 het definitieve bedrag kunnen bepalen zijn o.a. volumebesluit uit december '19, geraamde kosten voor aardbevingen, opruimkosten, garanties en de invulling van het capaciteitsafbouwplan (bepaalt de inzet van de bergingen en de mogelijkheid om kussengas te produceren). Niet alle kosten zijn afgelopen zomer duidelijk geworden, in de periode tot en met maart '20 wordt verwacht dat er meer zicht is op de inzet en waardering van de verschillende elementen in de onderlinge samenhang zodat tot een goed onderbouwd bedrag kan worden gekomen.

Procesbelang Staat

Scenario 2: geen interim-akkoord

Indien er geen akkoord komt, is het niet mogelijk om onder de door SodM geadviseerde 12 BCM te komen. Wel lijkt het mogelijk om zonder medewerking van S/E uit te komen op 12,6 BCM in 2019/2020. Indien de Staat geen overeenkomst sluit met S/E zal de Groningenproductie tot 2029 nodig zijn om leveringszekerheid te kunnen blijven borgen en kan het gasveld dus niet eerder gesloten worden.

Appreciatie:

- We constateren dat we zonder overeenkomst tot 12,6 BCM komen. Verlaging onder 12 BCM is afhankelijk van goedkeuring dat Norg eenmalig pseudo-G-gas extra opslaat.

Procesbelang Staat

- Om deze stap te nemen is een instructie nodig van de aandeelhouders aan GasTerra. Voor besluiten zijn 75% van de stemmen nodig. De Staat heeft met EBN 50% van de stemmen, S/E bezitten de andere 50%.
- Voor een verdere afbouw van Groningen zijn we afhankelijk van S/E, die eigenaar zijn van Norg en daarmee de sleutel tot behoud van leveringszekerheid.

- Procesbelang Staat
-

Terugvaloptie

Het is het ook mogelijk om direct in arbitrage te gaan, zowel door S/E als door de Staat. Hierbij worden de onderhandelingen vroegtijdig afgebroken en doet de

arbiter een uitspraak over compensatie tot balansherstel.

Procesbelang Staat

Procesbelang Staat

Budgettaire consequenties gasdossier

procesbelang staat

procesbelang staat

Er ligt nu een indicatieve

EZK-raming voor een nieuw basispad (afbouwpad)

procesbelang staat

procesbelang staat

Dit afbouwpad is nog niet een definitief, maar geeft een indicatie van de nieuwe gaswinning, een verschil van ca. 33,5 BCM ten opzichte van het AOH-basispad. GTS geeft naar verwachting in december '19 aan welke meerjarige volumes mogelijk zijn en dit wordt – indien met het nieuwe afbouwpad wordt in gestemd – budgettair in VJN '20 verwerkt.

Procesbelang Staat

FIN heeft, in anticipatie op verdere afbouw t.o.v. het AOH-pad, de afgelopen jaren al enkele malen de gasbaten naar beneden bijgesteld en de lagere opbrengsten verwerkt. Daardoor is de resterende impact op de gasbaten nu nog ca. 1,2 mld- 1,5 mld. cumulatief indien definitief besloten wordt tot verdere geraamde afbouw naar 0 volgens het indicatieve pad waaraan hierboven is gerefereerd. Het vorige AOH heeft netto (incl. vpb-effecten) ca. 1,3 mld. gekost. Hier treft u een overzicht van volumebesluiten die onder het uitgavenplafond zijn ingepast.

Volumebesluiten	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Cum
Volumebesluit MJN 2018	100	300	500	700	1.100	1.500		4.200
Volumebesluit VJN 2019		30	120	180	130	130	20	610
Volumebesluit Juli 2019		80	230	90				400
Totaal	100	410	850	970	1.230	1.630	20	5.210

MR-Mandaatpassage van 12 juli:

De afbouw van de gaswinning verloopt voorspoediger dan vorig jaar werd verwacht. Het kabinet heeft met de Kamerbrief van 17 juni jl. aangegeven om extra maatregelen uit te zoeken om al komend gasjaar 2019-2020 naar het door SodM geadviseerde veilige niveau van 12 BCM te kunnen gaan. Dit is voor Shell en ExxonMobil aanleiding geweest om artikel 1.5 van het vorig jaar door de Staat en Shell en Exxon afgesloten Akkoord op Hoofdpijnen in te roepen. Artikel 1.5 bevat een inspanningsverplichting om, wanneer één der Partijen daar toe verzoekt, de balans van de afspraken van het Akkoord op Hoofdpijnen te herzien. De versnelde afbouw heeft namelijk tot gevolg dat de verwachte inkomsten substantieel lager zijn dan ten tijde van het afsluiten van het Akkoord op Hoofdpijnen werd voorzien.

	procesbelang staat
procesbelang staat	afspraken over behandeling van gegevens
afspraken over behandeling van gegevens	
afspraken over behandeling van gegevens	Het kabinet staat als

gevolg van de aardbeving in Westerwijtwerd onder ernstige tijdsdruk om voor het komende gasjaar de gaswinning te verlagen naar 12 BCM. Een belangrijk deel van de mogelijke maatregelen om naar 12 BCM te komen is alleen mogelijk met tijdige medewerking van Shell en ExxonMobil. Via het Vaststellingsbesluit wordt de hoogte van de gaswinning bepaald. Uiterlijk begin september moet er duidelijkheid zijn over de maatregelen. Het uitstellen van het besluit is niet mogelijk. Inzet is om medewerking van Shell en ExxonMobil te verkrijgen

Passages uit het AOH:

- 1.5 Partijen zullen te goeder trouw overleg plegen en zich naar beste vermogen inspannen om de balans van het gehele pakket van afspraken zoals neergelegd in dit Akkoord opnieuw te bezien:
  - A. Indien een van de Partijen constateert dat de in dit Akkoord voorziene wetgeving niet tot stand komt of wel tot stand komt maar niet de strekking heeft zoals voorzien;
  - B. Indien structureel en materieel wordt afgeweken van het basispad van het kabinet zoals omschreven in artikel 3.2;
  - C. Indien de omstandigheden zodanig wijzigen dat de financiële situatie van het Groningensysteem structureel verslechtert ten opzichte van de economische verwachtingen zoals voorzien bij het sluiten van dit Akkoord; of
  - D. Indien geen rechtmatige gaswinning mogelijk is uit het Groningenveld.
  - E. Op schriftelijk verzoek van één van de drie Partijen zullen Partijen in voornoemd overleg treden, om binnen 3 kalender maanden tot een onderling akkoord te komen
- 3.2 Partijen hebben als aanname voor dit Akkoord genomen dat de gaswinning uit het Groningenveld wordt afgebouwd conform het basispad van het kabinet (zie bijlage 1) in een gemiddeld jaar uit voornoemde Kamerbrief met een zekere marge en dat de beëindiging van de gaswinning uit het Groningenveld plaatsvindt tussen 2028 en 2035. Wanneer de gaswinning uit het Groningenveld lager wordt dan 12 miljard m³ per jaar zullen Partijen te goeder trouw:
  - A. Bespreken de wijze waarop aan de samenwerking invulling wordt gegeven voor een verantwoorde verdere afbouw van de productie van Groningen gas en de daarvoor benodigde capaciteit; en
  - B. Evalueren of de hoogte van de solvabiliteitseis, bedoeld in artikel 6.5 (d) aanpassing behoeft.

TERSTOND
TER BESLISSING

Aan de minister zie antek.

Inspectie der
Rijksfinanciën

Inlichtingen

persoonsgegevens

notitie

Onderhandelingen Olies

Datum
27 augustus 2019

Notitienummer
2019-0000142665

Auteur

persoonsgegevens

Van

Kopie aan

Aanleiding

Afgelopen vrijdag heeft u met MEZK gesproken over het interim-akkoord met Shell en Exxon. Afgelopen maandag hebben de olies aangegeven een aanbetaling nodig te hebben. U wordt hierover in deze nota geïnformeerd. Vanmiddag heeft persoonsgegevens een gesprek met EZK, en de olies vragen daarbij aan de Staat een toezegging waarvoor wij uw akkoord nodig hebben.

Kern

- Er lag een concept interim-akkoord met Shell en Exxon over de afbouw van de gaswinning met een eenjarig voorlopig netto tarief van 140 mln. euro. In het BWO met minister Wiebes van afgelopen vrijdag is besproken dat voor een versnelde afbouw van de gaswinning een interim-akkoord met Shell/Exxon noodzakelijk is. Zij zijn immers nodig om een verlaging van de gaswinning tot onder 12 BCM mogelijk te maken.
- Toen is besproken dat het voorliggende interim-akkoord aanvaardbaar was. Belangrijke voorwaarde hierbij was dat de som van 140 mln. voorwaardelijk zou zijn (EZK verzekerde dat dit het geval was). Verder was onderdeel van het interim-akkoord dat de 140 mln. niet definitief was en in onderhandelingen tot maart 2020 betrokken zou worden bij de bredere balansherstel van het AoH, en dat er geen precedentwerking aan de 140 mln. zou zitten voor de meerjarige doorkijk. Ook bleef met dit akkoord de optie voor arbitrage open.

• afspraken over behandeling van gegevens

- Er wordt dus nu een extra zekerheid van ons gevraagd. Een eventuele aanbetaling is nog wel in overeenstemming met het advies van KPMG (financieel adviseur EZK) om "uitzicht te geven op een financiële vergoeding onder opschortende voorwaarden" (zoals het bereiken van volledige overeenstemming over de balansherstel), waarmee geregeld is dat we komend gasjaar onder de 12 BCM komen en Norg beschikbaar is ten behoeve van de leveringszekerheid. procesbelang staat

procesbelang staat

procesbelang staat

moederheft

Het interim-akkoord wordt nog verder afgestemd met A&O en S/E.

- Door de olies worden door de sluiting van het interim-akkoord vanaf komend voorjaar daadwerkelijk vergaande stappen gezet om Norg niet meer commercieel in te zetten, maar in te zetten voor de leveringszekerheid.

Financiële en economische belangen van de Staat

moest

Advies/ gevraagd besluit

reer
Eers

financiële en economische belangen Staat

eenheid van kabinetsbeleid

financiële en economische belangen Staat

Ik kan er
 ook niet mee
 leven, met
 bovenstaande
 naar lozen
 zij gegarandeerd
 Maar: is dit
 qua onderhan-
 deling slim?
 Suggesties Foch

een eerste stap. Bovendien is de dreiging van
 arbitrage vanuit onderhandelingsperspectief nuttig.

Toelichting

financiële en economische belangen Staat

financiële en economische belangen Staat

Advies tbv BWO 23 augustus

- Het dilemma is dat S/E nodig zijn om zo snel mogelijk de gaswinning te beëindigen. Tegelijk verwacht de Kamer van het kabinet dat het daar niet tot nauwelijks voor betaalt en wel de leveringszekerheid borgt. Echter, om de gaswinningwinning onder een niveau van 12 BCM te brengen in combinatie met borging van de leveringszekerheid is de medewerking van S/E nodig vanwege hun opslagfaciliteit Norg (die zij tot nu toe commercieel kunnen inzetten).

- financiële en economische belangen Staat

- Voordelen van dit concept interim-akkoord zijn:

- De zekerheid dat er komend gasjaar een winningsbesluit van 11,8 BCM komt en dat S/E hieraan meewerken via het beschikbaar stellen van hun gasopslag Norg.
- Geborgd is dat S/E hun gasopslag Norg voor de lange termijn beschikbaar stellen ten gunste van de leveringszekerheid en voor verdere versnelde afbouw van de gaswinning.

- procesbelang staat

- procespositie Staat

- procesnotitie staat

- Indien er geen interim-akkoord wordt gesloten, is het volgens EZK niet mogelijk om onder het niveau van 12 BCM in 2019/2020 te komen zonder te tornen aan de leveringszekerheid van aardgas. Door EZK wordt geraamd dat met een aantal maatregelen 12,6 als winningsniveau haalbaar is. Andere

TER INFORMATIE

Aan
de minister

gec. 27/9

Inspectie der
Rijksfinanciën
Inlichtingen

Persoonsgegevens

notitie

Ontwikkelingen interim-akkoord Shell en Exxon

Datum
19 september 2019

Notitienummer
2019-0000155744

Auteur

Persoonsgegevens

Van

Kopie aan

Aanleiding

Op 6 september jl. heeft de Ministerraad ingestemd met een interim-akkoord met Shell en Exxon (S/E). Hiermee kan de gaswinning komend gasjaar 2019/2020 onder het door SodM geadviseerd veilige niveau van 12 BCM komen. In dit interim-akkoord is tijd geregeld om later tot een definitieve afronding en/of mogelijk meerjarig akkoord te komen, wat een verdere afbouw naar 0 in 2022 mogelijk zou maken. In de deze nota informeren wij u kort over een aantal zaken die spelen rondom de afsluiting van dit akkoord en een verder verloop van de gesprekken met S/E.

Kern

- In het vervolg op het interim-akkoord zal de komende maanden verder gewerkt worden naar een definitieve uitkomst (een definitief akkoord of besluit tot arbitrage). Een aantal **vervolgacties** moeten worden gedaan:
  - opstellen en bespreking Plan van Aanpak Onderhandelingen met S/E in MR (oktober);
  - analyse/ boekenonderzoek KPMG van de kosten (november);
  - opstellen capaciteitsafbouwplan waarin staat hoe het Groninger gasveld kan worden afgeschakeld (31 december);
  - opstellen en ophalen onderhandelingsmandaat in MR (december);
  - opzet eventueel nieuw akkoord gereed (31 januari);
  - definitieve uitkomst moet bekend zijn (31 maart).
- Vanuit **ambtelijk Financiën** zullen we de komende tijd ons inzetten voor een goede kostenonderbouwing van alle waarde-elementen (kosten Norg, kosten schade en versterken, gedeelde winst S/E, garanties, etc.) met betrokkenheid van externe adviseurs. Doel is om naar verwachting in december te komen tot een scherp onderhandelingsmandaat dat ook steun heeft van alle coalitiepartijen.

See

buiten reikwijdte

- In het interim-akkoord is afgesproken dat er netto 90 mln. euro zal worden betaald aan NAM. De eerste **bruto-berekeningen** van EZK schetsen een scenario waarbij ca. 390 mln. aan NAM zal moeten worden betaald en ca. 300 mln. weer terugkomt naar de Staat via respectievelijk EBN (beleidsdeelneming EZK binnen het gasgebouw), vpb en btw. Dit brutobedrag is saldo- en kaderrelevant. Het gaat namelijk niet om gasbaten, maar om betalingen.
- Een hoger bedrag zorgt ervoor dat er of een **hoger bedrag moet worden ingepast of kadercorrecties moeten plaatsvinden**, en er bovendien harde bewijzen nodig zijn dat een dergelijk bedrag ook daadwerkelijk terugkomt. We hebben daarom EZK verzocht om andere mogelijkheden om het bruto-netto verschil substantieel te verkleinen of andere opties te verkennen. De overboeking zal bij Najaarsnota inzichtelijk worden gemaakt en in oktober is de laatste mogelijkheid om te muteren tussen begrotingen. Op dit moment is het nog **onduidelijk** of EZK voor Najaarsnota hard kan maken wat het brutobedrag precies is.
- Op 12 september jl. heeft een **Algemeen Overleg** tussen MEZK en de Kamer plaatsgevonden. De Kamer had veel waardering voor het besluit van het kabinet om de gaswinning dit jaar al onder de 12 BCM te brengen en de mogelijkheid om de gaswinning jaren eerder dan verwacht te beëindigen. Wel was er kritiek op het bedrag van netto 90 mln. dat aan S/E betaald zal worden. Een VAO is aangevraagd maar momenteel nog niet gepland. Lid Nijboer (PvdA) heeft tevens schriftelijke Kamervragen gesteld over de 90 mln. en de legitimatie van dit bedrag.
- Tijdens dit AO hadden partijen ook vragen over het **budgetrecht**. Een minister mag weliswaar privaatrechtelijke contracten aangaan maar de minister had hier wel vooraf de Kamer vertrouwelijk moeten informeren. MEZK heeft mogelijk onvoldoende geconcludeerd waardoor dit nu publiek wordt bediscussieerd. In afstemming is hierover een spreeklijn opgesteld waarin MEZK de toezegging doet om de Kamer voor het vervolgoverleg periodiek en vertrouwelijk vooraf te informeren (zie bijlage).

VERTROUWELIJK
HEDEN
TER ADVISERING TBV DE MR VAN 14/2 AGENDAPUNT 10D
Aan
Minister

Inspectie der
Rijksfinanciën
Inlichtingen

persoonsgegevens

notitie

Mandaat tbv onderhandelingen Groningen

Datum
12 februari 2020

Notienummer
2020-0000033082

Auteur
persoonsgegevens

Aanleiding

- In het Interim-akkoord dat vorig jaar is gesloten tussen MEZK en Shell en Exxon ('de olies') is afgesproken om voor 31 maart 2020 definitieve afspraken te maken over een snelle beëindiging van de Groninger gaswinning.
- In het BWO van 6 februari jl. heeft u met MBZK en MEZK afgesproken om eerst te onderhandelen alvorens een eventuele arbitrage-optie te overwegen.
- In deze nota adviseren wij u over het conceptmandaat dat EZK hiervoor heeft opgesteld en dat in de MR van 14/2 besproken wordt.

Van
Kopie aan

Advies

Wij adviseren u richting MEZK de volgende punten te benoemen:

- U kunt aangeven dat het belangrijk is om de gaswinning in Groningen z.s.m. definitief te beëindigen met behoud van leveringszekerheid. En dat u begrijpt dat goede afspraken over de gewijzigde inzet en beschikbaarheid van de gasopslagen Grijpskerk en Norg daarvoor noodzakelijk zijn. Tegelijk verwacht de Kamer van het kabinet dat het daar niet tot nauwelijks voor betaalt.
- U kunt aangeven dat u ziet dat er een redelijk bod moet liggen om rechtstreekse arbitrage te voorkomen, maar de staat ook stevig moet onderhandelen.

Procesbelang Staat

Procesbelang Staat

Procesbelang Staat

- U kunt MEZK verzoeken in de uitwerking van een eventueel bod z.s.m. rekening te houden met de brutering (vpb, btw, winstafrachten) van een eventueel bedrag en de budgettaire verwerking daarvan, rechtmatige wijze van betaling (om comptabele onrechtmatigheden vanuit de Algemene

Rekenkamer te voorkomen), staatsteuntoets en het correct informeren van de Kamer en het budgetrecht te respecteren.

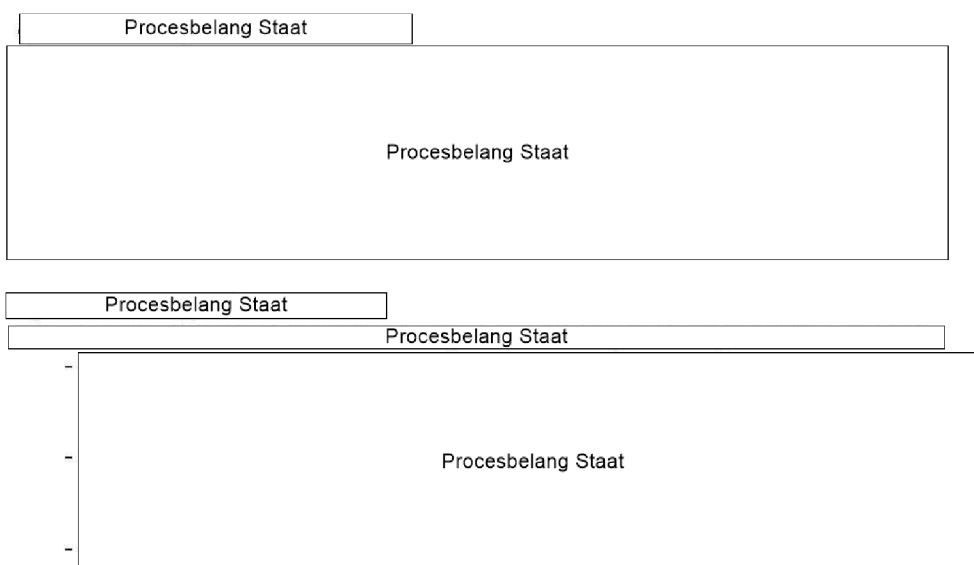
In de bijlage treft u ook ter kennisname de Kamerbrief die MEZK heeft gestuurd om samen met u en MBZK een vertrouwelijke technische briefing aan te bieden (conform afspraak bij het BWO van 6 februari jl.). Het is zaak dat EZK rekening houdt met de ervaringen bij het AFKL-dossier en de griffie de organisatie laat doen conform het protocol en regelement. We hebben EZK hier ambtelijk over geïnformeerd.

De inzet van MEZK was om het mandaat mede namens u aan te bieden. In het tijdpad dat EZK ons voorlegde, en gezien ons commentaar op het voorgelegde mandaat, is het niet haalbaar gebleken dit eerder aan u voor te leggen met positief advies voordat EZK de stukken naar de MR moest sturen. Het kan zijn dat de minister Wiebes u hier alsnog over belt.

Toelichting

Historie

- In maart 2018 jl. heeft het kabinet besloten de gaswinning volledig te beëindigen. In juni 2018 heeft de Staat met de olies een Akkoord op Hoofdlijnen gesloten. Dit behelsde onder andere een afbouw van de gaswinning, zodat er in 2030 in principe niet meer Groninger gas gewonnen zou worden. De redenatie was hierbij o.a. dat sinds 2012 er sprake was van een toenemend aantal aardbevingen. Met het afbouwen en sluiten van de gaswinning werd ook een afname van seismologische activiteit verwacht. Dit zou betekenen dat ook de kosten voor schade en versterken zouden worden gereduceerd. (Tot nu toe zien we dat niet. Over de huidige inschatting van deze versterkingskosten wordt u binnenkort geïnformeerd).
- GTS heeft in 2019 geadviseerd dat de afbouw van de gaswinning versneld kon. In de zomer van 2019 is met de olies onderhandeld om verdere versnelling mogelijk te maken. De inzet en eigendommen van de olies zijn hiervoor noodzakelijk. Deze onderhandelingen hebben geleid tot een interim-akkoord in september 2019 met als doel om te goeder trouw verder te onderhandelen om uiterlijk 31 maart 2020 tot een definitief akkoord over de reductie van de gaswinning tot 2023 te komen.

Op basis van kostenramingen van KPMG gaat EZK ervan uit dat de kosten voor Shell en Exxon minimaal zijn:

1. Het vullen van Norg met pseudo-Groningengas leidt tot een additionele reductie van de winning van Groningengas van circa 10 miljard Nm³

Procesbelang Staat

Procesbelang Staat

2. Additionele kosten voor Shell/Exxon (NAM) als gevolg van het anders inzetten van NorgP
3. Additionele kosten als gevolg van het uitstellen van het leegproduceren van Grijskerk

Dit zijn bedragen die door KMPG zijn berekend bij een gewijzigde inzet van de bergingen. In het AoH was hier in niet voorzien en door deze gewijzigde inzet ondervindt NAM een nadeel.

Procesbelang Staat

Procesbelang Staat

Procesbelang Staat

Procesbelang Staat

Procesbelang Staat

Hiermee moet geregeld zijn dat de gaswinning z.s.m. beëindigd wordt en dat ook de balans van de afspraken uit het AoH wordt hersteld.

Procesbelang Staat

gezien de hierboven geschetste kosten, waarschijnlijk wel nodig zal zijn om tot definitieve afspraken over de afbouw van de gaswinning te komen. Wij hebben ambtelijk richting EZK meerdere malen aangegeven

Procesbelang Staat

Procesbelang Staat

Procesbelang Staat

De inschatting van de onderhandelaars van EZK en FIN (ambtelijk) is dat indien er geen overeenkomst is en we terugvallen op arbitrage het bedrag flink kan oplopen,

Procesbelang Staat

Procesbelang Staat

Procesbelang Staat

Vertrouwelijke technische briefing

De Rekenkamer kan de koop van AFKL als onrechtmatig aanmerken omdat het informatierecht (art. 68 GW) en budgetrecht niet is gevolgd. Daarom hebben wij EZK geïnformeerd om de reguliere beschikbare mogelijkheden van vertrouwelijk informeren van de Staten-Generaal te volgen waarbij de volgende zaken zijn geborgd:

- Het volgen van het Reglement van orde van de Kamer
- Een formele, besloten (commissie)vergadering in de Tweede Kamer waardoor het presidium eventueel disciplinaire maatregelen tegen Kamerleden kan nemen die zich niet houden aan de vertrouwelijkheid.
- Laat het aan de fracties in de commissie of eventueel de voorzitter van de commissie over welke Kamerleden worden uitgenodigd/geselecteerd.

Het is verstandig om de griffier het te laten organiseren wel in overleg met de departementen.

Budgettaire verwerking

De budgettaire kosten van de overeenkomst kunnen verwerkt worden met aanpassing van de afdrachtensystematiek (zoals bij het AoH) of met een directe

betaling aan de NAM (zoals bij het interim-akkoord). Het eerste geval is volgens de begrotingsregels niet-plafondrelevant. Een directe betaling aan de NAM zou volgens de begrotingsregels wel onder het plafond ingepast moeten worden. Echter, bij de verwerking van het interim-akkoord is naar aanleiding van een MR-besluit (12 juli 2019) van deze begrotingsregel afgeweken. Mocht de MR besluiten tot een directe betaling aan NAM, dan kan eenzelfde verwerking voor de hand liggen voor een komend akkoord. Overigens moet bij een definitief bedrag, de (netto) 90 mln. van het interim-akkoord nog verrekend worden.

Belangrijk om hier te vermelden is dat het mandaat rekening houdt met nettobedragen. Mocht de uitkomst zijn dat er wederom een directe betaling aan NAM gedaan zal worden, dan moet rekening gehouden worden met een brutobedrag dat 4x zo hoog kan zijn. Dit komt omdat de Belastingdienst deze vergoeding kwalificeert als een vergoeding uit het Groningenveld. Dientengevolge dient de systematiek van het gasgebouw te worden gevolgd. Dit leidt tot BTW-plicht en tot deelname van EBN aan opbrengst (geld dat uiteraard terugkeert naar het Rijk). We verwachten dat bij de sluiting van een eventueel akkoord rekening wordt gehouden met de mogelijke bezwaren van de Rekenkamer over de rechtmatigheid van de betaling.

Bijlage: standpunten kabinet en olies

Standpunt kabinet: snelle sluiting Groningerveld

Uitgangspunt van het kabinet is om het Groningenveld zo snel mogelijk te sluiten, zonder dat de leveringszekerheid in gevaar komt. Volgens de meest recente raming van netbeheerder GTS is in een normaal jaar het onder voorwaarden mogelijk om vanaf 2023 de gaswinning uit Groningen volumematisch te beëindigen met behoud van leveringszekerheid, 7 jaar eerder dan voorzien.

Om de winning zo snel mogelijk te beëindigen is een aantal concrete afspraken nodig:

- Voortzetting van de gewijzigde inzet van de opslag Norg voor de opslag van pseudo-Groningengas tot in ieder geval 2029. Norg is eigendom van NAM en nodig om de stikstofinstallaties optimaal te benutten door het pseudo-Groningengas in de zomer op te slaan en in de winter te voorzien in de hogere gasvraag.
- Inzet van de gasopslag Grijpskerk tot tenminste 2027 (in het AoH was afgesproken dat Grijpskerk leeg geproduceerd wordt vanaf 2021). Nederland wordt grotendeels afhankelijk van geïmporteerd hoogcalorisch gas. De berging in Grijpskerk zorgt ervoor dat er voldoende buffers zijn om onderbrekingen in de levering te voorkomen.
- Behoud van enige mate van back-up capaciteit op het Groningenveld, om in extreme situaties te kunnen voorzien in de vraag naar gas.
- Maximale inzet van stikstofconversie: Op de korte termijn is GasTerra (deels eigendom van de olies) de enige partij die het noodzakelijke gas kan inkopen noodzakelijk voor de optimalisatie van de stikstofinzet.

Op basis van de afspraken uit het AoH zijn aanvullende afspraken nodig:

- Garanties: In het AoH is afgesproken dat voorafgaand aan het vervallen van de garanties passende zekerheden gesteld zullen worden voor de periode daarna.
- Actualisatie van de AoH afspraken: Het AoH bevat specifieke heronderhandelingsclausules. Nu het einde van de winning in de tijd dichtbij is, is het streven om in het Addendum definitieve afspraken te maken zonder heronderhandelingsclausules. Dit draagt bij aan de finaliteit en de rust op Groningen.

Inzet olies: afspraken over behandeling gegevens

afspraken over behandeling gegevens

- afspraken over behandeling gegevens
- afspraken over behandeling gegevens
- afspraken over behandeling gegevens

Procesbelang Staat

vb. cli. 21/4, 16.15 uur
wo. 22/4, 16.00 uur
publiek

⇒ over de mogelijkheden voor de uitkomst van het geschil met - 1 geschilpunt -> [redacted]

⇒ overeen over kostenstructuren en kostenvergoeding

is mogelijk geen andere route

TERSTOND
TER ADVISERING TBV GESPREK MET MEZK EN SHELL EN EXXON OP 22-04 16.00
de minister

Inspectie der
Rijksfinanciën
Inlichtingen

⇒ ingedrukt dat we dat via onderhandeling gaan doen.

Persoonsgegevens

notitie

Advies gesprek met Shell Exxon over arbitrage

Datum
20 april 2020

Notitienummer
2020-0000077188

Auteur
Persoonsgegevens

Van

Kopie aan

Aanleiding

Eerder bent u geïnformeerd dat de uitkomst van de gesprekken tussen de partijen in het gasgebouw (Rijk, Shell en ExxonMobil (S/E)) is dat we weg van gecontroleerde arbitrage opgaan. Persoonsgegevens ExxonMobil en Persoonsgegevens Shell Nederland) willen dit graag morgen (16.00 op EZK) met u en MEZK bespreken. Er is hiervoor een gezamenlijke notitie voorbereid (zie bijlage). Ambtelijk wordt u ondersteund door Persoonsgegevens Een voorbespreking met minister Wiebes wordt ingepland.

Kern/achtergrond

- De Staat heeft half maart een bod gedaan binnen de lijnen van het financieel-economische belang van de Staat. De Staat is bereid om een deel van het door de olies geleden nadeel als gevolg van de gewijzigde inzet van de bergingen te compenseren. Door de gewijzigde inzet van de bergingen kan de gaswinning in Groningen z.s.m. worden afgebouwd met behoud van leveringszekerheid.
- Op 9 april is afgesproken is dat we de weg van 'gecontroleerde arbitrage' opgaan. De realiteit was dat de propositie zoals S/E die hadden neergelegd [redacted] buiten reikwijdte [redacted] niet te overbruggen was, ook niet met een nieuw hoger mandaat.
- De Kamer is nog niet geïnformeerd, noch over de verlenging van de deadline, noch over het feit dat de olies overvragen over behandeling van gegevens [redacted] afspraken over behandeling van gegevens [redacted]

Advies

Er is een gezamenlijke notitie/spreklijn van EZK en FIN ter voorbereiding op dit overleg met S/E (zie bijlage).

In aanvulling daarop onderstrepen wij de voor FIN belangrijke punten:

- De gehele arbitrage moeten we in een geheel voorleggen aan arbiters waarbij onderscheid kan worden gemaakt tussen deelgeschil 1 (afspraken over de bergingen) en deelgeschil 2 (rest van herstel van de balans t.o.v. het Akkoord op Hoofdpijnen (AoH)).
  - [redacted] financiële en economische belangen van de Staat [redacted] financiële en economische belangen van de staat [redacted] en houden we ons aan de afspraak met de Kamer (of onderhandelen binnen mandaat of arbitrage).

- Voor deelgeschil 1 (afspraken bergingen) kunnen we aangeven welke kostenposten wij reëel vinden maar benadrukken we dat de snelle beëindiging van de Groninger gaswinning met behoud van leveringszekerheid een verplichting is die voor alle partners in het gasgebouw geldt en waarvan de kosten niet alleen voor de staat zijn.
- Voor deelgeschil 2 (herstel balans) financiële en economische belangen van de staat

financiële en economische belangen van de staat

financiële en economische belangen van de staat

Toelichting

Arbitrageproces

Het volgende arbitrageproces wordt aan S/E voorgesteld:

- We spreken af dat S/E de aanvullende maatregelen nemen.
- We proberen gezamenlijk met S/E te identificeren welke kostenposten er voor hen zijn en deze lijst zoveel mogelijk te beperken. We benadrukken hierbij dat de verschillende kosten en de hoogte van deze kosten onderdeel zal zijn van arbitrage. Partijen verschillen namelijk van mening over zowel welke kostenposten voor vergoeding in aanmerking komen als de hoogte van die kosten.
- We spreken af dat er één arbitrage is met twee deelgeschillen:
  - de bepaling van de hoogte van de kosten voor de aanvullende maatregelen op basis van een geïdentificeerde lijst aan kosten door een arbiter (idealiter is dat een gezamenlijke lijst maar het is nog onzeker of we tot zo'n gezamenlijke lijst kunnen komen);
  - Een tweede geschil over in hoeverre er daarna nog sprake is van onbalans van het AoH door de gemiste gasproductie onder het basispad.

Risico's

Wij zien momenteel de volgende risico's:

- afspraken over behandeling gegevens
- De urgentie die EZK cf. kabinetsbeleid voelt om de gaswinning in Groningen z.s.m. omlaag c.q. niet omhoog te laten gaan met behoud van leveringszekerheid vereist medewerking van S/E. Vanuit die wens bestaat de genegenheid om S/E tegemoet te komen.
- afspraken over behandeling gegevens
- Vanuit Gasunie zijn er zorgen, en Financieringen deelt die, dat het behoud van leveringszekerheid van aardgas te veel op de achtergrond raakt in de lopende discussies, Indien behoud van leveringszekerheid van aardgas geen conditio sine qua non is bij het tijdsplan voor het sluiten van

Groningen, ontstaat het risico dat GTS/Gasunie in bepaalde situaties tot het afsluiten van afnemers over dient te gaan om de stabiliteit van het gasinfrastructuurnetwerk niet in gevaar te brengen. Financiën als aandeelhouder van GTS/Gasunie zal daar primair op worden aangekeken. Dat risico kan afgedekt worden middels goede en werkbare afspraken met S/E over het sluiten van Groningen met behoud van leveringszekerheid. Dat gaat onder andere over de inzet van gasopslagen (Norg en Grijpskerk) en het tijdelijk op stand-by modus houden van Groningen met oog op noodsituaties.

HEDEN
TER BESLISSING
Aan
de minister

Inspectie der
Rijksfinanciën
Inlichtingen

Persoonsgegevens

notitie

Update arbitrage Shell Exxon

Aanleiding

Middels deze nota willen wij u op de hoogte brengen van de stand van zaken van de onderhandelingen met Shell en Exxon (S/E) over de beëindiging van de gaswinning uit het Groningenveld en het veiligstellen van de leveringszekerheid en leggen we enkele punten aan u voor ter guidance. Parallel worden de ministers van BZK en EZK ook hierover geïnformeerd.

Beslisapunten

Wij adviseren u positief over de volgende beslisapunten:

1. In te stemmen met het vergoeden aan S/E voor de gewijzigde inzet van de gasopslag Norg tegen een marktconform tarief. Onderdeel hiervan is de 9,5 BCM als geleden nadeel (minder gaswinning uit Groningen) inclusief de extra kosten die GasTerra maakt door deze inzet. Hiermee erkennen we – in lijn met het overleg dat u had met MEZK en de oïles – dat er sprake zal zijn van een vergoeding langs objectieve maatstaven, maar dat wij betwisten hoe hoog die precies moet zijn. Een voorzichtige schatting van de kosten voor de Staat: 170-470 mln. netto.
2. In te stemmen met het vaststellen van deze vergoeding in arbitrage. S/E hebben aangegeven de vergoeding in een bindend advies te willen vaststellen i.p.v. arbitrage. Als blijkt dat dit een breekpunt is voor S/E, adviseren wij om wél in te stemmen met bindend advies.
- 3.

afspraken over behandeling van gegevens

Kern

- In het gesprek tussen u, MEZK en Shell en Exxon heeft u aangegeven dat arbitrage de enige politiek mogelijke uitkomst is nadat de onderhandelingen niet tot een uitkomst kwamen. MEZK heeft toegezegd dat de Staat zal aangeven hoe wij de arbitrage willen inrichten.
- Daarna is er een termsheet opgesteld. De termsheet beoogt de randvoorwaarden voor de arbitrage te formuleren. De inhoud van de term sheet zal moeten worden verwerkt in het Addendum (op het Akkoord op Hoofdpijnen van 2018 (AoH)) en de arbitrage overeenkomst.
- Cruciaal element voor S/E is de bevestiging dat de Staat bereid is om hun geleden nadeel als gevolg van de gewijzigde inzet van Norg tegen een

Datum
8 mei 2020

Notitienuummer
2020-0000088952

Auteur
Persoonsgegevens

Van
Kopie aan

r
Tu
ews

marktconform bedrag volledig vergoeden. De hoogte van de vergoeding zal dan in arbitrage worden vastgesteld. Partijen zijn het erover eens dat vergoeding onafhankelijk moet worden vastgesteld.

- Er speelt een aantal concrete deelvragen:

- Op dit moment lopen de onderhandelingen zeer moeizaam. Het is onzeker of partijen tot overeenstemming kunnen komen over de gewijzigde inzet van Norg en een arbitrage overeenkomst. Indien we deze afspraak kunnen maken, moeten er alsnog afspraken gemaakt worden de gasopslag Grijskerk, garanties, solvabiliteit, etc.
- Op het moment dat met S/E geen afspraken gemaakt kunnen worden over de inzet van gasopslag Norg, leidt dit tot een hogere gaswinning in Groningen. Daarnaast is ook langer gaswinning nodig en kan de gaswinning niet vanaf medio 2022 in een gemiddeld jaar naar nul.

Toelichting

Termsheet

- De termsheet beschrijft de contouren van een arbitrage: Er is sprake van één arbitrage met twee opeenvolgende fases conform de deelgeschillen.
- Onderdeel 1 betreft de vergoeding voor de gewijzigde inzet van Norg. S/E zijn bereid om Norg tegen een marktconforme vergoeding ter beschikking te stellen. De vergoeding wordt in arbitrage vastgesteld. De vergoeding betreft i) de gemiste volumes gaswinning in Groningen van 9,5 BCM en ii) de extra kosten. De Staat is bereid het geleden nadeel van de gewijzigde inzet ten opzichte van het basispad te vergoeden. Het gaat dus niet om de vraag óf de Staat hiervoor moet betalen, maar hoeveel.
- Onderdeel 2 betreft de vraag in hoeverre er nog sprake is van onbalans t.o.v. het AoH nadat een vergoeding voor de meerkosten van de bergingen is vastgesteld.

Meerkosten voor Norg

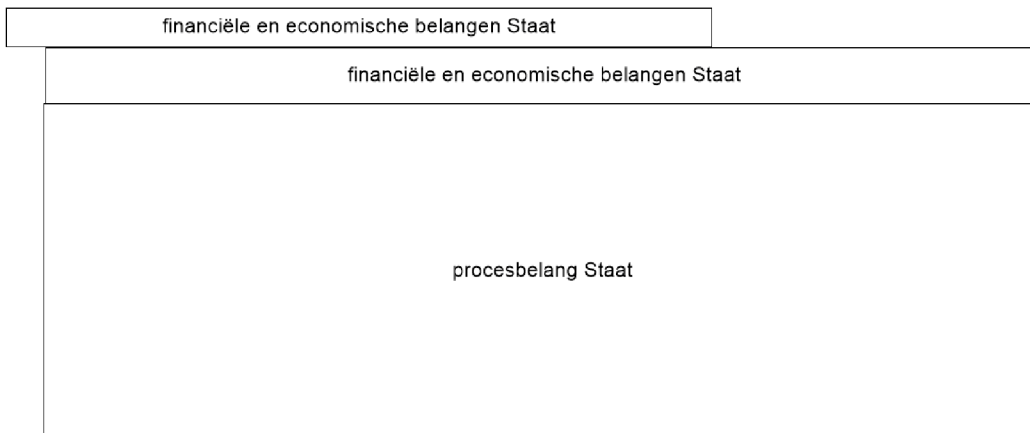
- In deelgeschil 1 zal de arbiter een vergoeding vaststellen voor de extra kosten als gevolg van het inzetten van Norg. S/E willen de bevestiging dat zij de extra kosten voor de inzet van Norg vergoed krijgen.
- In dat verband benoemen zij drie kostenposten: a) de extra transportkosten voor het ingekochte pseudo G-gas, b) de extra kosten die GasTerra maakt als gevolg van het wegvallen van de productie flexibiliteit van het Groningenveld en c) het gemiste volume (9,5 BCM) als gevolg van de inzet van Norg. Deze elementen zijn in lijn met het eerdere bod van de Staat.
- S/E stellen dat zij Norg niet ter beschikking zullen stellen wanneer de Staat niet bereid is de kosten en de gemiste bcm's te vergoeden.
- De inschatting voor de meerkosten en gederfde omzet is lastig:
  - Gederfde omzet van 9,5 bcm tegen zomerprijs: hangt sterk af van de gasprijs. Bij een huidige gasprijs van 6 ct/m³ zou dit circa €

154 miljoen netto zijn. Bij huidige zomerprijs voor 2021 (11,5 ct) zou dit € 295 miljoen netto (1,1 miljard bruto) zijn.

- o Transportkosten ter hoogte van totaal € 54 miljoen.
- o De extra kosten die GasTerra maakt als gevolg van het wegvallen van de flexibiliteit van Norg bedragen flexkosten: volgens GasTerra indicatief oplopend tot circa € 50-150 miljoen bruto p.j. voor de Maatschap t/m 2024). Afhankelijk van de gasprijs kan dit ook nul zijn. Het zal aan de arbiters zijn om een redelijk bedrag vast te stellen.

Bindend advies versus arbitrage

afspraken over behandeling van gegevens
- De Staat heeft de sterke voorkeur uitgesproken om de vergoeding in arbitrage vast te laten stellen om te voorkomen dat de indruk ontstaat dat er een vergoeding is uit onderhandeld. Wij adviseren u vast te houden aan het vaststellen van de vergoeding voor Norg in arbitrage. Echter, wanneer blijkt dat dit de 'laatste hobbel' is, adviseren wij om wél in te stemmen met de procedure van bindend advies.
- Het veiligstellen van de gewijzigde inzet van Norg staat boven de wens om de vergoeding in arbitrage (i.p.v. bindend advies) te laten vaststellen. Dit betekent wel dat er toestemming zal moeten worden gevraagd aan de MR omdat dit het mandaat uitging van minnelijke arbitrage.

Consequenties geen overeenkomst over de inzet van Norg

- Als er geen overeenstemming is over de gewijzigde inzet van Norg heeft dit een aantal consequenties:
  1. Hogere gaswinning en later sluiten Groningenveld;
  2. Geen inzet Grijpskerk waardoor Norg langer open zal moeten blijven;
  3. Medewerking GasTerra voor lagere Groningenproductie is onzeker omdat S/E ook aandeelhouder zijn;
  4. Een aantal dossiers kunnen niet worden afgerond.

Communicatie

- Op korte termijn zal de Kamer geïnformeerd moeten worden over de stand van zaken van de onderhandelingen.

↗ wibes

- EZK werkt aan het opstellen van een gezamenlijke communicatielijn met S/E. Hierbij worden er twee versies gemaakt: één voor overeenstemming en één voor wanneer partijen niet tot overeenstemming komen.

TER BESLISSING

Aan
de minister

1gc2.31/8

notitie

Stand van zaken onderhandelingen olies

Inspectie der
Rijksfinanciën
Inlichtingen

Persoonsgegevens

Datum
28 augustus 2020

Notienummer
2020-0000156497

Persoonsgegevens

Bijlagen

Aanleiding

- Al vele maanden onderhandelt de Staat (EZK, FIN en in mindere mate BZK) over de afbouw van de gaswinning in Groningen en de door de olies gewenste compensatie. Het leek erop dat we donderdag 20 augustus een stevige stap deden richting akkoord, maar de olies hebben toch nog steeds bezwaren tegen de wijze waarop de Staat het verweer wil voeren.
- Wij informeren u over de laatste stand van zaken en vragen uw akkoord voor het technisch uitwerken van één van de onderdelen van de arbitrage. De komende weken wordt verder onderhandeld met de olies. Het streven is om eind september een akkoord in de MR te kunnen presenteren. Wij zullen u tussentijds informeren over de voortgang van de gesprekken.
- Donderdag 3 september spreekt u met de top van Shell, de stand van zaken rond de arbitrage wordt toegevoegd aan uw voorbereiding.

Beslispunt

Gaat u akkoord met de uitgewerkte technische validatie voor de marktconforme vergoeding van Norg (II)?

Akkoord.

Advies

Het arbitrageproces bestaat uit drie hoofdonderwerpen, bij een eventueel ambtelijk akkoord worden deze onderwerpen nog officieel aan u voorgelegd:

- U kunt kennisnemen van de operationele inzet van Norg (I). Dit zijn de werkafspraken tussen de Staat en de olies over hoe Norg aangestuurd gaat worden. Gezien uw rol als aandeelhouder van GTS/Gasunie is vanuit FIN hierbij extra aandacht voor het borgen van de leveringszekerheid bij het sluiten van het Groningerveld.
- Gaat u akkoord met de uitgewerkte technische validatie voor de marktconforme vergoeding van Norg (II)? De specialisten van de Staat en de olies hebben vooralsnog overeenstemming over een objectieve wijze van de vergoeding vaststellen. EBN (100%-Staatsdeelneming) heeft de berekeningswijze geaccordeerd. Vervolgens zal aan onafhankelijke derden (een arbitragepanel) worden gevraagd de objectieve berekeningswijze te toetsen en de uitkomsten te valideren. Tijdens deze laatste stap kunnen partijen over en weer nog bezwaren indienen op een beperkt aantal punten, zodat toch nog enige vorm van (potentieel) geschil resteert en de uitkomst volgens de regels van arbitrage vastgesteld kan worden. procesbelang staat

procesbelang staat

procesbelang staat Het risico van deze technische validatieprocedure is dat het politiek kan worden opgevat als het niet vol de 'strijd' aangaan. Gelet op het advies van

procesbelang **EBA** en de schatting van hogere kosten in een volledig open arbitrage adviseren wij u akkoord te gaan met het verder uitwerken van de technische validatieprocedure. Dit spoort met het feit dat de elementen van de vergoeding objectief kunnen worden vastgesteld en dat de vergoeding voor die elementen ofwel gebaseerd is op marktprijzen ofwel (voor het niet marktdeel) gebaseerd is redelijke tot conservatieve schattingen.

- -
- procesbelang staat

Toelichting

Om de gaswinning in Groningen versneld af te bouwen met behoud van leveringszekerheid is de inzet van de Norg-berging cruciaal. Aangezien de olies nu eigenaar zijn van deze berging moet met hen een afspraken worden gemaakt over het gebruik ervan. Deze gaan over:

- **(I) Het inzetten van Norg:** afspraken over hoe de olies de berging gaan inzetten ten behoeven van de leveringszekerheid en de verlaging van gasproductie in het Groningerveld.
- Over deze vooral technische afspraken lopen momenteel gesprekken tussen de olies en EZK. FIN heeft hier met name aandacht voor de borging van de leveringszekerheid op de gasmarkt en de rol voor de Staatsdeelnemingen (Gasunie Transport Services (GTS)). Immers indien de leveringszekerheid van aardgas onvoldoende wordt geborgd, neemt het risico op afsluitingen van afnemers van aardgas door GTS toe. Hoewel MEZK beleidsverantwoordelijk is, kan hier mogelijk ook naar u als aandeelhouder worden gekeken.
- **(II) Vergoeding Norg:** De afspraken maken over de marktconforme vergoeding van de Staat aan de olies voor de inzet van deze berging
- Tussen de experts van de olies en de Staat (EZK) zijn de elementen van de vergoeding geïdentificeerd en een berekeningswijze van deze elementen voorgesteld. De vergoeding bestaat uit vier elementen:
  - De afwijking van het basispad van 9,5bcm tegen de inkoopkosten van GasTerra;
  - De bijbehorende flexibiliteitskosten t.o.v. het basispad als gevolg van het wegvallen van de flexibiliteit in Norg;
  - De extra transportkosten als gevolg van de gewijzigde inzet Norg;
  - Eventuele gederfde inkomsten door het wegvallen van optimalisatiemogelijkheden.
- Een conservatieve schatting op basis van langjarige gemiddelde gasprijzen is dat dit ca. 1 mld. bruto kost, wat netto voor de Staat cumulatief ca. 325 mln. zou zijn. Ten opzichte van eerdere schattingen van de inzet van de olies afspraken over behandeling van gegevens vinden wij dit te verkiezen boven het aan een arbiter voor te leggen in een volledig open arbitrage. Daar lopen we het risico om op substantieel hogere bedragen uit te komen.
- Het voorstel kan politiek gevoelig zijn omdat een technische uitwerking van een vergoeding een ander beeld geeft dan een keiharde vechtarbitrage.

-
- procesbelang staat

- -
  -
  -
- procesbelang staat

HEDEN (GRAAG REACTIE UITERLIJK MAANDAG 5 OKTOBER 9:30 UUR)
TER BESLISSING

Aan
de minister

1gez. 5/10

Inspectie der
Rijksfinanciën

Persoonsgegevens

notitie

BWO DGRB - MEZK - Shell Exxon

Datum
2 oktober 2020

Notienummer
2020-0000184636

Aanleiding

- Op maandag 5 oktober (10:00-11:00 uur) spreekt MEZK met Persoonsgegevens Persoonsgegevens Nederland). FIN wordt door de DGRB vertegenwoordigd. Op de agenda staat de stand van zaken onderhandelingen tussen de Staat en S/E. Dit gesprek tussen DGRB, MEZK, S/E wordt gezien als een laatste poging om tot overeenstemming te komen in een minnelijk proces.
- De onderhandelingen gaan om drie afspraken: Inzetten van Norg (I), de vergoeding voor de inzet van Norg (II) en procesbelang staat procesbelang staat

Persoonsgegevens

Bijlagen
1. Advies LA

Advies

- Kennis te nemen van de met EZK afgestemde spreeklijn (pagina 3-4) van deze notitie) voor het gesprek met S/E. De belangrijkste punten zijn onderstreept.
- In te stemmen met de strategie van MEZK om te proberen komende maandag Norg veilig te stellen procesbelang staat

Ja.

*Op niet wel,
maar ik kan
niet overzien
hoe politiek
juist dat is. Zie ook op-
merkingen op notitie eerder
dese week.
Naar MEZK dus
expliët
afweg.
Gaaf naar de
rechter is hij
transparant.*

procesbelang staat

Kern

- Ons doel van het gesprek maandag is om S/E zover te krijgen om gasopslag Norg in te zetten voor het versneld afbouwen van de gaswinning. Hiervoor ligt een wederzijds goedgekeurde overeenkomst voor zowel de marktconforme vergoeding (II) als voor de operationele inzet van deze berging (I). S/E gebruiken Norg nu alleen nog als onderhandelingsinzet richting Staat voor het geschil in 'arbitrage afwijking basispad'. Dit is 'spelen' met de veiligheid van de Groningers. Het niet inzetten van Norg dwingt de Staat om komend gasjaar meer gas uit het Groningerveld te winnen. Norg speelt ook een belangrijke rol in de leveringszekerheid en daarom zijn hierover bij het AoH al stevige afspraken over gemaakt. Een Norg-akkoord bestendigt deze afspraken.

procesbelang staat

procesbelang staat

- MEZK heeft een strategie bedacht, waarbij de inzet is om nu Norg veilig te stellen, hier ligt immers ook een overeenkomst met een marktconforme vergoeding. procesbelang staat

procesbelang staat

Toelichting

- Op 22 september jl. is hoog-ambtelijk geconcludeerd dat het geschil tussen Staat en S/E niet te overbruggen is. De door S/E gewenste aanpassingen aan de arbitrage afwijking basispad zijn voor de Staat procespositie Staat een stap te ver.

buiten reikwijdte

- Er zijn de volgende oplossingen geïdentificeerd:
  - Veruit de beste optie voor is om het tekenklare Norg Akkoord over de gewijzigde inzet van Norg te ondertekenen en de arbitrage over de afwijking van het basispad uit te stellen. Wij adviseren dit als uitgangspunt voor het gesprek te nemen.

- Om bovenstaande aantrekkelijker voor S/E te maken kunnen we de vergoeding voor Norg verhogen met de extra 1,2 bcm die door de inzet van Norg al minder zal worden gewonnen.
procesbelang staat
- De veel minder aantrekkelijke terugvaloptie is het opnieuw sluiten van een overeenkomst over de inzet van Norg voor één jaar.
- Mocht bovenstaande strategie niet werken zal de impact zijn:
  - Gaswinning wordt waarschijnlijk vanaf april 2021 verhoogd, al is het onzeker of de Raad van Staten hiermee instemt.
procesbelang Staat
  - De overige terugvalopties:
procesbelang staat
    -

Spreektekst

Onderstaand de hoofdlijnen uit de gezamenlijke FIN-EZK-spreeklijn tbv het gesprek met S/E:

- U begrijpt dat we nog tot een akkoord over de arbitrage over de afwijking van het basispad moeten komen.
- U begrijpt ook dat de overeenkomst over de inzet van Norg tekenklaar ligt. U wilt benadrukken dat de inzet van Norg noodzakelijk is voor een verantwoorde versnelde afbouw van de gaswinning.
- Het is de wens van alle partijen om de gaswinning zo snel als mogelijk te beëindigen en het Groningenveld in te sluiten.
- Shell en Exxon worden volledig vergoed voor de kosten die gemaakt worden vanwege de gewijzigde inzet van Norg. Deze vergoeding is marktconform en omvat alle flex- en optimalisatiekosten. U begrijpt niet waarom Shell en Exxon niet bereid zijn om het Norg Akkoord te tekenen. U hoopt dat Shell en Exxon deze overeenkomst niet gijzelen om de Staat te dwingen een andere overeenkomst te tekenen.
- U heeft gehoord dat Shell en Exxon stellen dat de Staat op het laatste moment van richting is veranderd in de aanpak van de arbitrage. Hierover verschilt u van mening. De Staat heeft vanaf het begin aangegeven een balansdiscussie te willen voeren, dit is immers ook de grondslag van de arbitrage (artikel 1.5 sub b AoH). Partijen hebben lang geprobeerd aan elkaars bezwaren tegemoet te komen, maar dit is helaas niet gelukt. Het klopt echter niet dat de Staat op het laatste moment de kosten op een andere manier wil betrekken en zij zullen toch begrijpen dat de Staat zijn verweer niet kan beperken.
procesbelang staat

procesbelang staat	Maar u wilt wel kwalitatief kunnen aangeven dat de gaswinning verlaagd wordt om de aardbevingsrisico's te verminderen, waardoor ook de kosten voor de versterkingsoperatie in ieder geval niet zullen stijgen en in ieder geval lager zullen zijn dan zonder beëindiging van de gaswinning. De
--------------------	--

- gaswinning wordt immers afgebouwd om de veiligheid in Groningen te verhogen.
- U wilt kijken hoe we met Shell en Exxon tot overeenstemming kunnen komen over de arbitrage over het basispad. U kunt echter niet akkoord gaan met het inperken van het verweer van de Staat. U wilt niet met geboeide handen een gevecht ingaan.   Daar komt bij: in het AOH is voorzien in deze mogelijkheid.
  - Oftewel, u heeft geen enkele bewegingsruimte op de overeenkomst arbitrage afwijking basispad en bent ook niet bereid die ruimte te zoeken.   Dit is geen begaanbare route.
  - Wel bent u bereid te kijken of u Shell en Exxon tegemoet kan komen op het Norg Akkoord, door bijv. de extra verlaging van 1,2 bcm. (vaststellingsbesluit 20/21) mee te nemen in de vergoeding van Norg.
  - U vraagt zich af of Shell en Exxon bereid zijn het Norg Akkoord te tekenen als de Staat een schriftelijke bevestiging geeft dat de arbitrage over de afwijking van het basispad op een later moment gevoerd zal worden, wanneer er meer inzicht is in de elementen van de balans.

Wanneer het niet lukt om tot overeenstemming te komen met Shell en Exxon kan mogelijk een vervolgoverleg ingepland worden.

HEDEN
TER INFORMATIE
Aan
de minister

1 gez. 21/12

notitie

Svz onderhandelingen olies - akkoord Norg

Inspectie der
Rijksfinanciën
Inlichtingen

persoonsgegevens

Datum
18 december 2020

Notienummer
2020-0000250776

Auteur
persoonsgegevens

Van
persoonsgegevens

Kopie aan
persoonsgegevens

Aanleiding

De afgelopen maanden bent u geïnformeerd over de onderhandelingen met Shell en ExxonMobil (S/E) over de gaswinning in Groningen. De inzet voor de Staat was het meerjarig gebruiken van de gasberging Norg om de afbouw van de gaswinning in Groningen te garanderen. Hierbij informeren wij u over een onderhandelaarsakkoord dat tussen de Staat en S/E is bereikt. Na het kerstreces zult u uitgebreid worden geïnformeerd en officieel om instemming worden gevraagd. Deze nota is om u te informeren omdat MEZK waarschijnlijk tijdens het Kerstreces contact zoekt.

Kern

- Afgelopen week is er op onderhandelaarsniveau (DG EZK, DG BZK, dIRF en CEO Shell NL en CEO Exxon NL) overeenstemming bereikt over de meerjarige inzet van de Norg-berging (eigendom NAM) en de meerjarige marktconforme vergoeding voor deze inzet.
- S/E ontvangen voor het gasjaar 2019/2020 een marktconforme vergoeding van 84 mln. Dit bedrag wordt verrekend met de interim-betaling van bruto 300 mln. van december 2019. De resterende 216 mln. zal worden verrekend met nadere afspraken over de afbouw van de gaswinning dan wel de uitkomst van de nog te starten balansherstel-arbitrage of anders uiterlijk 31 december 2024 terugvloeien naar de Staat.

procespositie staat

- Het onderhandelaarsakkoord is met nadrukkelijk voorbehoud van zowel de goedkeuring van u als die van MEZK. Daarnaast moet conform de motie Nijboer eerst de Kamer(s) worden geïnformeerd voordat definitief getekend kan worden. Ook S/E NL zullen bij hun raden van bestuur akkoord moeten krijgen.
- Tijdens het kerstreces zullen de overeenkomsten nog tekstueel worden gefinaliseerd, waarna de definitieve stukken ter accordering van u en MEZK kunnen worden aangeboden. De MR zal op vrijdag 8 januari door MEZK worden geïnformeerd. Het tekenen (door MEZK) is nu voorzien voor eind januari/begin februari.

Toelichting

- Tussen de Staat en S/E wordt onderhandeld over drie onderwerpen: operationele inzet van Norg (I), de marktconforme vergoeding van Norg (II) en Als het onderhandelaarsakkoord definitief wordt, dan zouden onderhandelingen I en II nu beslecht zijn.

Overeenkomst I en II

- Over de operationele inzet van de Norg-berging ten behoeve van de leveringszekerheid en verlaging van de gaswinning uit het Groningerveld is reeds in de zomer van 2020 een overeenkomst bereikt.
- De werkwijze met een marktconforme vergoeding is conform uw eerdere akkoord. Budgettaire zal – afhankelijk van de jaarlijkse gasprijs – voor de komende jaren tot en met 2024 cumulatief ca. 1,2 mld. bruto (ca. 400 mln. netto) worden vergoed voor Norg. Hiervan is de eerste tranche 84 mln. voor het gasjaar 2019/2020.
- Er is lang onderhandeld over de precieze verrekeningswijze en de impact van dit voorschot op het arbitrageproces voor balansherstel. De LA heeft hier goed op meegekeken en geadviseerd.
- In 2019 heeft de Staat een interim-betaling van 300 mln. bruto gedaan voor de inzet van de gasberging Norg. De rekening van het gasjaar 2019/2020 zal hiermee worden verrekend.

Werkwijze marktconforme vergoeding

- De specialisten van de Staat en de olies hebben overeenstemming over een objectieve wijze van de vergoeding vaststellen. De olies en NAM zullen GasTerra verzoeken deze berekeningswijze op te stellen. EBN (100%-Staats beleidsdeelneming) heeft de berekeningswijze reeds geaccordeerd.
- Vervolgens zal na akkoord aan onafhankelijke derden (een arbitragepanel) worden gevraagd de objectieve berekeningswijze te toetsen en de uitkomsten te valideren. Tijdens deze laatste stap kunnen partijen over en weer nog bezwaren indienen op een beperkt aantal punten, zodat toch nog enige vorm van (potentieel) geschil resteert en de uitkomst volgens de regels van arbitrage vastgesteld kan worden. De jaarlijkse vergoeding zal door GasTerra worden vastgesteld met inachtneming van de uitkomst van deze arbitrageprocedure.
-
- Hierbij is van belang dat de elementen van de vergoeding objectief kunnen worden vastgesteld en dat de vergoeding voor die elementen ofwel gebaseerd is op marktprijzen ofwel (voor het niet marktdeel) gebaseerd is redelijke tot conservatieve schattingen.

HEDEN
TER BESLISSING
Aan
de minister

Inspectie der
Rijksfinanciën
Inlichtingen

persoonsgegevens

notitie

Akkoord op Norg-overeenkomsten

Aanleiding

Voor het kerstreces bent u geïnformeerd over het bereiken van een onderhandelaarsakkoord tussen ExxonMobil, Shell en de Staat (EZK, BZK en FIN) voor de inzet van Norg en de financiële vergoeding daarvoor. Inmiddels zijn de onderliggende stukken (bijgevoegd) definitief gemaakt en wordt formeel uw instemming gevraagd. Het behaalde onderhandelaarsresultaat zal ook in de MR van 15 januari a.s. (mondeling) door EZK worden ingebracht. Deze notitie is daarmee ook een voorbereiding op dit agendapunt.

Beslispunt (ook voor de MR)

U wordt geadviseerd om:

- In te stemmen met het onderhandelaarsresultaat tussen de olies (NAM, Shell en ExxonMobil) en de Staat (EZK, BZK en FIN). Over het onderhandelaarsresultaat is afgestemd met de Landsadvocaat en Allen&Overy (appreciatie A&O bijgevoegd);
- Kennis te nemen van het vervolgtraject. Na uw akkoord zal MEZK in de MR van 15 januari om een kabinetsakkoord vragen, waarna de Kamer via een Kamerbrief wordt geïnformeerd en een vertrouwelijke briefing wordt aangeboden. Pas na deze vertrouwelijke Kamerbriefing zal MEZK (conform motie Nijboer) daadwerkelijk de overeenkomsten kunnen tekenen. Het tekenmoment is voorsnog begin februari voorzien;

procesbelang staat

Kern

- Met de olies wordt sinds 2019 onderhandeld over de inzet van Norg. Doel hierbij is Norg (eigendom van de olies) in te zetten om de gaswinning uit het Groningerveld versneld af te bouwen. In onderhandeling met de olies waren drie onderwerpen waarover overeenstemming moet worden bereikt: de operationele inzet van Norg (I), de marktconforme vergoeding voor de inzet van Norg (II) en procesbelang staat Met het tekenen van de Norg-overeenkomsten zijn onderhandelingen I en II beslecht.
- Het akkoord bestaat uit in totaal 4 documenten: naast de akkoorden I en II, ook de instructie aan GasTerra en het verzoek aan een arbitragepanel om de marktconforme vergoeding te toetsen.

Datum

12 januari 2021

Notitienummer

2021-000003290

Auteur

persoonsgegevens

Van

persoonsgegevens

Kopie aan

persoonsgegevens

Bijlagen

5. Norg-overeenkomst, Norg-vergoeding, instructies arbitragepanel, verzoek GasTerra en appreciatie Allen&Overy

- De marktconforme vergoeding van de 4 documenten zal – afhankelijk van de gasprijs en benodigde volume - bruto cumulatief tot en met 2024 ca. 1,25 mld. zijn. Hierover bent u eerder geïnformeerd (zie notitie uit augustus in de bijlage). Het nettobedrag is aanzienlijk lager doordat door de werking van het gasgebouw een deel van de vergoeding bij EBN belandt (100%-Staat) of via belastingafdrachten terugkomt naar de Staat. Bij benadering, afhankelijk van gasprijs en exacte volumes, is de marktconforme vergoeding netto cumulatief ca. 400-600 mln.
- De vergoeding per jaar wordt na afloop van het gasjaar vastgesteld en berekend door GasTerra (zie ook toelichting bij 'verzoek GasTerra') en aan de Staat gefactureerd.
- In gasjaar 2019/2020 is Norg al ingezet ten bate van de versnelde afbouw van de gaswinning. De marktconforme vergoeding voor deze inzet is bruto 84 mln. Dit wordt verrekend met het in december 2019 betaalde voorschot 300 mln. bruto voor de inzet van Norg en herstel van de balans.
- De resterende bruto 216 mln. (300 mln. minus 84 mln.) zal uiterlijk op 31 december 2024 door de olies worden teruggestort, of eerder worden verrekend met nadere afspraken over de afbouw van de gaswinning, danwel de uitkomst van arbitrage over punt III. De vergoeding voor Norg voor gasjaar 2020/2021 en verder wordt in beginsel dus niet verrekend met de resterende 216 mln. tenzij daar aanvullende afspraken over worden gemaakt. In dat geval moet dit aanvullend worden gedekt. De technische en budgettaire verwerking van deze afspraak wordt de komende tijd verder uitgewerkt.
- FIN is kritisch geweest op deze gedeeltelijke verrekening vanwege de minder goede uitlegbaarheid, maar voor ambtelijk FIN was de leveringszekerheid die met Norg-akkoord wordt gerealiseerd zwaarwegender.

procespositie staat

procespositie Staat

procesbelang staat

Toelichting

- Het Norg-akkoord draait om het meerjarig kunnen inzetten van de gasberging Norg, eigendom van NAM (waarvan Shell en Exxon samen 100% aandeelhouder zijn). Voorheen werd de gasberging gebruikt als buffer om in de zomer relatief goedkoop gas in te pompen en deze dan in de winter in te zetten voor de verwarming van huizen en bedrijven.
- Na een advies van GTS (Gasunie Transportservice, staatsdeelneming) is gebleken dat de berging ook kan worden gebruikt om het Groningenveld eerder te sluiten. In plaats van het opslaan van Groningengas kan ook gas van de wereldmarkt (na het toevoegen van stikstof) in Norg worden gepompt, wat vervolgens 's winters ingezet kan worden. Hierdoor hoeft minder Groningengas te worden geproduceerd en daardoor kan de gaswinning volumematisch naar nul in 2022.
- De meerjarige inzet van Norg conform de huidige afspraken heeft als direct effect een besparing van cumulatief 11,9 BCM. Gelet op de afspraak over marktconforme vergoeding, zit dit in het huidige akkoord. Omdat de gasproductie en gasprijs per jaar wijzigen, wordt jaarlijks onafhankelijk vastgesteld wat de échte kosten voor de inzet van Norg zijn.
- Hoewel de gaswinning in principe zo snel mogelijk wordt beëindigd, kan het zijn dat ook na 2023 er enkele jaren nog een minimale gashoeveelheid uit Groningen moet worden gewonnen. Dit om de leveringszekerheid bij een zeer koude winter te kunnen borgen. In het de Norg-overeenkomst en eerder in het AoH is afgesproken dat alle partijen zich naar beste vermogen zullen inspannen om, indien

noodzakelijk, tot nadere afspraken te komen om uitvoering te geven aan een of meer onderdelen van het Norg-akkoord. Eventueel noodzakelijke afspraken met GTS over het vullen van Norg en de inzet van de stikstoffabriek vallen daaronder. Indien blijkt dat Norg langer nodig is dan 2027, wordt er teruggevallen op het Akkoord op Hoofdlijnen, waarbij voor de inzet van Norg een eventuele verlenging tot 2035 mogelijk is.

Externe adviseurs

-
- De Algemene Rekenkamer heeft een onderzoek naar de interim-betaling en dit onderhandelaarsakkoord ingesteld. De appreciatie van EZK en FIN is dat de aanbevelingen uit hun eerder onderzoek bij de EZK jaarrekening van 2019 grotendeels zijn overgenomen en verwerkt. Zo staan er nu duidelijke prestatie-afspraken tegenover de vergoeding en tekent ook NAM mee op de akkoorden.

De vier documenten

MEZK zal vier documenten tekenen, mits het kabinet en de Kamer akkoord zijn. De andere partijen die tekenen zijn Shell, ExxonMobile en de NAM.

1. Operationele inzet Norg

Hierin wordt afgesproken hoe de werking en sturing van Norg is geregeld. Onder andere wordt hier bevestigd dat er pseudo G-gas in Norg mag worden gepompt, de berging wordt ingezet zoals MEZK dit nodig heeft voor de operationele strategie en dat de berging voldoende is gevuld. De afspraak loopt tot 30 september 2027. Daarnaast wordt teruggevallen op het Akkoord op Hoofdlijnen, waarbij voor de inzet van Norg een eventuele verlenging tot 2035 mogelijk is.

2. Vergoeding Norg

De vergoeding van Norg bestaat uit een viertal elementen voor de periode tot en met december 2027. Cumulatief wordt dit op ca. 1,25 mld. geraamd:

1. De voor de olies lagere volumes door de inzet van Norg, dit is cumulatief 11,9 mld. bcm tot en met 2027;
2. Extra kosten voor GasTerra door de nieuwe werkwijze;
3. Extra transportkosten;
4. Vergoeding voor het wegvallen van optimalisatiemogelijkheden

Ca. 1,15 mld. hiervan is geraamd voor de volumes en 0,1 mld. voor de overige elementen.

De interim-betaling van 300 mln. van de Staat aan NAM tbv de maatschap, wordt eenmalig verrekend met de factuur voor de inzet van Norg voor gasjaar 19/20. Het resterende deel wordt ofwel verrekend met de uitkomst van nadere afspraken danwel de uitkomst van de eventuele

balansarbitrage III, of komt uiterlijk 31 december 2024 terug naar de Staat. Gelet op voorgaande afspraken en onzekerheid kijkt FIN komende tijd hoe dit budgettair en technisch in de begroting verwerkt moet worden.

3. Verzoek GasTerra

GasTerra is de gashandelaar voor Groningergas en eigendom van Staat en EBN (samen 50%) en van de olies (ook samen 50%). Aan GasTerra zal worden gevraagd een berekening op te stellen voor de gewijzigde inzet van Norg. De opzet van deze berekening en de onderliggende elementen zijn uitonderhandeld. Zij nemen alle kosten in ogenschouw en kwantificeren deze. Zij zullen op basis van het akkoord over de Vergoeding van Norg de factuur aan de Staat sturen (voorzien van een externe accountantsverklaring) voor de gewijzigde inzet van Norg.

4. Arbitrage-aanvraag

De berekeningswijze van GasTerra voor Norg wordt door een arbitragepanel getoetst en vastgesteld. Deze arbiter toetst of de berekeningswijze van GasTerra conform afspraken is opgesteld en er bijvoorbeeld geen dubbeltellingen plaatsvinden. In feite is dit een 'light toets' en alleen feitelijke check, dit 'panel' zal uit een persoon bestaan.

Proces

- Als MEZK in de MR van 15 januari a.s. mandaat krijgt, dan zal ook de Kamer worden geïnformeerd over het bereikte resultaat en wordt een vertrouwelijke briefing aangeboden. Een belangrijk aandachtspunt bij deze briefing is het langer lopende traject over balansarbitrage III.
- Met het tekenen van het Norg-akkoord zijn nog niet alle discussies beslecht.

procesbelang staat
----

procesbelang staat

- Norg is nu veiliggesteld tot en met 2027. Het is mogelijk dat Norg ook na 2027 nodig is voor de leveringszekerheid. Bijvoorbeeld omdat een route om de gasberging Grijskerk hiervoor in te zetten mogelijk kostbaarder en of niet afdoende is. Voor alles wat niet expliciet in de Norg-overeenkomsten is voorzien, geldt het in 2018 gesloten Akkoord op Hoofdpijnen. Hierin is ook een eventuele, tegen redelijke voorwaarden, verlenging van Norg tot 2035 geregeld.
- Binnen het gasgebouw zullen ook nadere afspraken worden gemaakt over bijvoorbeeld GasTerra en GTS.